

**EIROPAS KOMISIJAS ATBILDES UZ EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTAS ĪPAŠO
ZIŅOJUMU: “KOPĒJĀ LAUKSAIMNIECĪBAS POLITIKA UN KLIMATS. PUSE NO ES
IZDEVUMIEM KLIMATA JOMĀ, TOMĒR LAUKU SAIMNIECĪBU RADĪTO EMISIJU
APJOMS NEMAZINĀS”**

KOPSAVILKUMS

Komisijas kopīgās atbildes uz I–III punktu

Komisija uzsver, ka vairumam ar klimatu saistīto lauksaimniecības pasākumu ir klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās priekšrocības, kuras vispiemērotāk būtu novērtēt kopā. Līdzīgi klimatrīcību veido klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās ietekme, kuru lauksaimniecības gadījumā nevar skaidri nodalīt vairumam ar klimatu saistīto pasākumu.

IV. Klimatrīcības apsekošana tika ieviesta 2014.–2020. gada periodā, un tā jau bija Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašā ziņojuma priekšmets.

Komisija atkārtoti pauž apņemšanos ievērot Eiropas Savienības (ES) pieeju. Komisijas izmantotā metode ir pamatota, pārredzami un koordinēti sagatavota, balstīta uz Rio marķieriem un paziņota Eiropas Parlamentam un Padomei.

Komisija arī uzskata, ka kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) instrumentiem bija būtiska, nevis ierobežota ietekme.

V. Komisija norāda, ka KLP nekad nebija īpaša mērķa samazināt lauksaimniecības dzīvnieku radītās emisijas. Emisijas saglabājās stabilas, lai gan ražošana palielinājās.

VI. Komisija uzsver, ka KLP kopā ar stratēģiju “No lauka līdz galdam” ir ne tikai mērķis samazināt emisijas, bet arī saglabāt biodaudzveidību un iztikas līdzekļus lauku apvidos, samazināt pesticīdu lietošanu un spiedienu uz ūdens kvalitāti un nodrošināt kvalitatīvu pārtiku. Bioloģiskā lauksaimniecība ir viens no līdzekļiem visu šo mērķu sasniegšanai.

Runājot par pākšaugiem, Komisija uzsver, ka tādu kultūraugu aizstāšana, kas tiek daudz mēsloti, automātiski nenovirzītu emisijas uz citām saimniecībām. Attiecībā uz bioloģisko lauksaimniecību nav iespējams novērtēt emisiju samazinājumu potenciālo ietekmi, jo nav pieejami pietiekami dati. Komisija arī norāda, ka stratēģija “No lauka līdz galdam” un Lauku saimniecības ilgtspējas rīks (*FaST*) attiecībā uz barības vielām palīdzēs samazināt ar mēslojuma izmantošanu saistītās emisijas. Līdztekus Komisija periodiski pārskatīs atkāpes, kas noteiktas ar Nitrātu direktīvu.

VII. Apmežošanas atbalsts mainījās, papildzinot uzturēšanas atbalstu no 5 līdz 12 gadiem, un šis periods ir saskaņots ar ienākumu zudumu kompensācijas maksājumiem. Tas padarīs apmežošanas pasākumu interesantāku lauksaimniekiem. Runājot par agromežsaimniecību, ar *Omnibus* regulu agromežsaimniecības pasākums tika padarīts elastīgāks, iekļaujot iespēju atjaunot un reģenerēt pašreizējās un degradētās agromežsaimniecības teritorijas, kas veicina veselīgu attīstību, funkcionē kā oglekļa piesaistītājs un mazina vietējā mikroklimata pārmaiņas. Agromežsaimniecībai jau piešķirts vairāk līdzekļu (kopējie publiskie izdevumi — 64 miljoni EUR) nekā iepriekšējā periodā, un līdz 2019. gada beigām jau izveidoti vairāk nekā 2100 hektāri jaunu agromežsaimniecības teritoriju.

VIII. Komisija uzskata, ka savstarpējās atbilstības un zaļināšanas shēma stimulēja lauksaimniekus pieņemt iedarbīgus klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumus.

Vairāki laba lauksaimniecības un vides stāvokļa (LLVS) standarti saskaņā ar savstarpējo atbilstību ir noderīgi klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās nodrošināšanai (minimālais augsnes segums, zemes apsaimniekošana erozijas ierobežošanai, augsnes organisko vielu saturs saglabāšana, noteiktu ainavas elementu saglabāšana) un kā obligāta prakse veido stingru pamatu atbalsta shēmām. Saskaņā ar zaļināšanas shēmu ilggadīgo zālāju, kā arī ekoloģiski nozīmīgas platības (ENP) saglabāšana paredz, ka lauksaimnieki saglabā klimata pārmaiņu mazināšanai labvēlīgas platības un elementus, piemēram, zālājus, papuves, kokus vai dzīvžogus.

IX.

1) Komisija daļēji piekrīt 1. ieteikuma a) punktam. Komisija piekrīt 1. ieteikuma b) un c) punktam.

Komisija ir veikusi pasākumus, KLP priekšlikumā laikposmam no 2023. gada līdz 2027. gadam iekļaujot vērienīgākus mērķus attiecībā uz klimatrīcību. Ir paplašināti nosacījumi, kas aptver visus tiešos maksājumus, ierosinātas jaunas ekoshēmas un 30 % no lauku attīstībai paredzētā budžeta ir norobežoti klimatrīcībai un videi. Dalībvalstis izklāstīs plānoto rīcību valstu stratēģiskajos plānos, kurus novērtēs Komisija.

2) Komisija piekrīt 2. ieteikuma a) un b) punktam.

Komisija ir veikusi pasākumus, nosacījumos par 2023.–2027. gada periodu iekļaujot nosacījumu par LLVS attiecībā uz kūdrāju un mitrāju minimālo aizsardzību.

3) Komisija nepiekrīt 3. ieteikuma a) punktam un piekrīt 3. ieteikuma b) punktam.

Dalībvalstis iesniegs KLP stratēģiskos plānus, kurus analizēs Komisijas dienesti. Pēc šo plānu pieņemšanas dalībvalstis ik gadu ziņos par to īstenošanu.

IEVADS

01. Lauksaimniecības radītās emisijas, kas aplēstas saskaņā ar Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (IPCC) pamatnostādņēm, attiecas tikai uz emisijām, kas izdalās lauksaimniecības produktu audzēšanas posmā. ES lauksaimniecības radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas ir atbildīgas tikai par 10 % no visām ES emisijām. KLP 2013.–2020. gadam nav iekļauti lauksaimniecības produkcijas dzīves cikla novērtējumi.

1. attēls. Komisija uzskata, ka piemērotāks būtu attēls, kurā atspoguļota ES lauksaimniecības SEG emisiju daļa. Šādi attēli ir viegli pieejami un apkopoti Eiropas Vides aģentūras (EVA) siltumnīcefekta gāzu datu pārskatā¹.

2. attēls. Pēc definīcijas lauksaimniecības radītās emisijas veido metāns un slāpekļa oksīds, un līdz 2020. gadam tās tiek regulētas ar Kopīgo centienu lēmumu, bet no 2021. gada — ar Kopīgo centienu regulu (KCR). Ar zemes izmantošanu, zemes izmantošanas maiņu un mežsaimniecību (ZIZIMM) saistītās emisijas un piesaiste no 2021. gada tiek regulētas ar ZIZIMM regulu.

¹ Pieejams vietnē <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer/>

04. Komisija norāda, ka emisijas pēc 2010. gada stabilizējās, pastāvot ikgada variācijām, kas nepārsniedza EVA paredzēto nenoteiktības robežvērtību. Vienlaikus ir palielinājusies ražošanas un samazinājušās emisijas uz produkta vienību.

3. attēls. Komisija uzskata, ka spēkā esošajos klimata tiesību aktos (KCR un ZIZIMM) zemes izmantojuma emisijas ir nodalītas no CH₄ un N₂O emisijām. Divu tipoloģiju emisiju aprēķiniem ir atšķirīgas iezīmes un nenoteiktības līmeņi.

07. Klimata un enerģētikas satvarā 2030. gadam ietvertas arī emisijas un piesaiste no ZIZIMM nozares. Tas ir izdarīts, izmantojot ZIZIMM regulu, kuru piemēro no 2021. gada 1. janvāra.

08. Dalībvalstis var izstrādāt optimālu klimata rīcībpolitikas kombināciju, lai sasniegtu savu nacionālo mērķrādītāju visās kopīgo centienu jomās; šīs stratēģijas ir aprakstītas nacionālajos enerģētikas un klimata plānos². Lauksaimniecībai, tāpat kā visām pārējām nozarēm, jāveicina šie klimata pārmaiņu mazināšanas centieni. Kopīgo centienu mērķrādītāji tika aprēķināti saskaņā ar izmaksefektivitātes apsvērumiem; ja kāda dalībvalsts nolemtu, ka lauksaimniecības nozare neveicinās tās kopīgo centienu mērķrādītāja sasniegšanu, citu nozaru ieguldījums, iespējams, varētu būt dārgāks.

13. Komisija uzskata, ka vairums izsekoto pasākumu nodrošina ieguvumus vairāk nekā vienai interešu jomai un ka tas būtu jāatzīst jebkurā secinājumā par attiecīgo pasākumu kopējo ietekmi.

APSVĒRUMI

25. Komisija norāda, ka neviena dalībvalsts neziņo par metāna emisijām īpaši detalizēti. Kā jau minēts arī ES metāna stratēģijā, Komisija atbalstīs metāna emisiju novērtēšanas un mazināšanas uzlabošanu. Komisija norāda, ka, lai gan lauksaimniecības dzīvnieku radītās emisijas pēdējos gados stabilizējās, ražošana tajā pašā laikā palielinājās. Komisija atzīst to, ka emisijas saistībā ar lauksaimniecības dzīvnieku radīto bioloģisko fermentāciju nesamazinās, lai gan nepieciešamā kontekstualizācija, tostarp attiecībā uz nenoteiktībām metāna emisiju novērtēšanā un detalizācijas līmenī, ko dalībvalstis izmantojušas ziņošanas laikā, kā arī produktivitātes pieaugums varētu labāk izskaidrot situāciju ES.

26. Komisija uzskata, ka dalībvalstu siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas pārskati ne vienmēr atklāj ietekmi, ko rada klimata pārmaiņu mazināšanas prakse, kuru īsteno lauksaimnieki un kuru atbalsta KLP. Tas ir atkarīgs arī no monitoringa sistēmu uzstādīšanas dalībvalstīs, emisijas faktoriem un darbības datiem, kas izmantoti aplēsei.

27. Veicināšanas programmu mērķis ir atbalstīt ES lauksaimniecības nozares — tostarp lopkopības nozares — konkurētspēju, veicinot izpratni par ES agropārtikas produktu priekšrocībām un to augstajiem ražošanas standartiem. Komisija uzsver, ka KLP nav uzdevuma mainīt vai ierobežot patērētāja izvēli.

Savās lauku attīstības programmās dalībvalstis var piedāvāt agrovīdes un klimata pasākumus, kas atbalsta ekstensīvāku lopkopību, izmantojot ekstensīvo ganīšanu. Vairums dalībvalstu šo iespēju izmanto.

Turklāt dzīvnieku audzēšana un dzīvnieku izcelsmes produktu patēriņš ir jāapsver atsevišķi, jo ES ir viena no lielākajām pārtikas un barības eksportētājām un importētājām. Barības pārstrādes efektivitāte

²https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/national-energy-climate-plans_en#final-necps.

pēdējās desmitgadēs ir nepārtraukti uzlabojusies, t. i., vienai dzīvnieku izcelsmes produkta vienībai vajag mazāk barības resursu. Turklāt ES lauksaimniecības dzīvnieku uzturā arvien vairāk tiek iekļauti neēdami līdzprodukti/blakusprodukti no pārtikas un biodegvielas rūpniecības.

11. attēls. Komisija uzskata, ka patēriņa datiem jābūt saistītiem ne tikai ar produkta daudzumu, bet arī ar nodrošināto barības vielu kvalitāti.

28. Komisijas priekšlikumā par turpmāko KLP tiek atzīta pārtikas atkritumu problēma, kas atspoguļota vienā no tās īpašajiem mērķiem (ierosinātais 6. panta 1. punkta i) apakšpunkts: *“uzlabot ES lauksaimniecības spēju reaģēt uz sabiedrības prasībām pārtikas un veselības jomā, tostarp uz prasībām par nekaitīgu, uzturvielām bagātu un ilgtspējīgi ražotu ēdienu, par pārtikas atkritumiem un par dzīvnieku labturību”*.

30. Komisija uzskata, ka jaunas (gan dabiskas, gan sintētiskas) barības piedevas ir ļoti daudzsološas, lai samazinātu emisijas no bioloģiskās fermentācijas, taču tās rada papildu izmaksas lauksaimniekiem. Komisija ir saņēmusi vairākus pieteikumus par barības piedevām, kuru mērķis ir samazināt SEG emisijas, un pašlaik tos novērtē Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA). Ja EFSA novērtējums būs pozitīvs, Komisija atļaus šīs piedevas ES. Visbeidzot, rīkojoties stratēģijas “No lauka līdz galdam” ietvaros, Komisija plāno atvieglot šādu barības piedevu apstiprināšanu.

32. Lai gan “specializēto liellopu saimniecību” gadījumā atkarība no tiešajiem maksājumiem patiešām ir liela, tā joprojām ir ievērojami mazāka citos ar dzīvniekiem saistītos sektoros (t. i., “specializētās piena lopkopības saimniecībās”, “specializētās aitkopības un kazkopības saimniecībās”, “specializētās graudējāņu audzēšanas saimniecībās” vai “jauktas lopkopības saimniecībās”). Faktiski šo citu ar dzīvniekiem saistīto sektoru atkarība ir līdzīga “specializēto labības, eļļas augu un proteīnaugu saimniecību” atkarībai vai pat mazāka par to.

34. Komisija arī uzskata, ka, pārbaudot ERP minēto maksājumu ietekmi uz kopējām SEG emisijām, ir svarīgi ņemt vērā ietekmi uz pasaules emisijām (pārvirzi), lai parādītu pilnīgu ainu.

Lai to ilustrētu, ziņojumā (20. zemsivītras piezīmē) minētais Jansson un citu pētījums patiešām parāda, ka atgremotājiem paredzētā saistītā atbalsta atcelšana samazinātu kopējās lauksaimniecības SEG emisijas ES par 0,5 %. Tomēr tiek lēsts, ka apmēram trīs ceturtdaļas no šā samazinājuma varētu likvidēt oglekļa emisiju pārvirze (t. i., emisiju pieaugums ārpus ES) sakarā ar importa pieaugumu no valstīm, kurās ir relatīvi augstākas emisijas uz produkta vienību (emisiju intensitāte), piemēram, Brazīlijas. Šī oglekļa emisiju pārvirze ievērojami ierobežotu pozitīvo ietekmi uz globālo sasilšanu, ko varētu radīt saistītā atbalsta atcelšana ES.

Turklāt, novērtējot dažādu KLP atbalstu ietekmi uz SEG, Komisija uzsver, ka ir jāuzskaita visi aspekti, faktori un iespējamās sekas. Piemēram, daudziem tiešajiem maksājumiem, kas tiek maksāti dzīvnieku turētājiem, varētu būt zināma labvēlīga ietekme uz vidi (piemēram, pamatmaksājumiem pēc ganību/zālāju apsaimniekošanas, zaļināšanas maksājumiem, saistītajam atbalstam par proteīnaugu audzēšanu).

36. Lai gan Komisija neapšauba minēto zinātnisko rakstu, tā atgādina, ka nav oficiāli saskaņotas ES vai starptautiskas metodikas, kas paredzēta, lai sniegtu salīdzināmus dzīves cikla novērtējumus. Komisija pievērsīsies importēto produktu vidiskajai pēdai, īstenojot zaļā kursa un stratēģijas “No lauka līdz galdam” mērķus. Saistībā ar importēto produktu vidisko pēdu zaļā kursa mērķis ir sadarboties ar starptautiskajiem partneriem, lai uzlabotu pasaules vides standartus. Konkrēti, stratēģijā “No lauka līdz galdam” paredzēts, ka “atbilstoša ES politika, tostarp tirdzniecības politika, tiks izmantota, lai atbalstītu ES zaļo pārkārtošanos un būtu daļa no tās. ES centīsies nodrošināt, lai visos ES divpusējos tirdzniecības nolīgumos būtu vērīnīga nodaļa par ilgtspēju. Tas nodrošinās

tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības noteikumu pilnīgu īstenošanu un izpildi visos tirdzniecības nolīgumos.”

Turklāt Komisija norāda, ka lielākā daļa Eiropā izmantotās sojas nāk no valstīm, kurās nav atmežošanas riska.

38. Komisija ir pārliecināta, ka stratēģija “No lauka līdz galdam” un ilgtspējas rīks attiecībā uz barības vielām palīdzēs samazināt ar mēslojuma izmantošanu saistītās emisijas. Līdztekus Komisija periodiski pārskatīs atkāpes, kas noteiktas ar Nitrātu direktīvu.

40. Komisija atgādina, ka KLP nebija tieša mērķa samazināt lopkopību un ka kūtsmēsļu radītās emisijas ir saistītas gan ar daudzumu, gan apsaimniekošanu.

43. Atkāpes no Nitrātu direktīvas var pielaut, ja tās netraucē direktīvas mērķu sasniegšanu. Tās ir jāpamato, balstoties uz tādiem objektīviem kritērijiem kā, piemēram:

- ilgi veģetācijas periodi,
- kultūras ar lielu slāpekļa patēriņu,
- liels tīro nokrišņu daudzums īpaši jutīgajā zonā,
- augsnes ar īpaši lielu denitrifikācijas spēju.

44. Komisija uzskata, ka, ņemot vērā tikai ietekmi uz SEG samazināšanu, kūtsmēsļu izkliešana laukā (kūtsmēsļu izmantošanai) var piemērot klimata pārmaiņu mazināšanas stratēģijas.

Augsnes sistēmās ar kūtsmēsļu izkliešanu emisijas samazina mainīgās dozēšanas izplatīšanas tehnoloģiju (precīzās lauksaimniecības) izmantošana.

Inovāciju šajās jomās ir atbalstījusi Eiropas inovāciju partnerība lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai (EIP-AGRI). EIP-AGRI operatīvās grupas, kas palīdz mazināt plaisu starp pētniecību un praksi, ir iesaistījušās daudzās iniciatīvās saistībā ar klimata pārmaiņu mazināšanu lauku saimniecību līmenī.

45. Pašreizējā plānošanas perioda lauku attīstības programmās (LAP) ir dažādas lauksaimniecības prakses, kuras atbalsta agrovīdes un klimata pasākumi (M10) un kuru mērķis ir uzlabot izejvielu pārvaldību un, konkrētāk, samazināt minerālmēsļu daudzumu. Daudzās LAP šāds atbalsts tiek apvienots ar atbalstu pesticīdu lietošanas samazināšanai, t. i., kā integrētas ražošanas shēmas.

- (2. ievilkums). Komisija pašlaik izstrādā sistemātisku literatūras pārskatu par metaanalīzi saistībā ar lauksaimniecības prakses — tostarp nitrifikācijas inhibitoru — ietekmi uz vidi un klimatu. Pārskatā sniegti zinātniski pamatoti pierādījumi ar zemu neobjektivitātes risku un labākas zināšanas par šo praksi. Konstatējumi liecina, ka nitrifikācijas inhibitoriem ir ievērojams potenciāls samazināt slāpekļa oksīda emisijas gaisā un nitrātu izskalošanu ūdenī, taču vienlaikus tie var ievērojami palielināt amonjaka emisijas. Turklāt dažos pētījumos ziņots par nitrifikācijas inhibitoru ekotoksiskumu. Noslēgumā jānorāda, ka nitrifikācijas inhibitoru ietekme, īpaši ilgtermiņā, ir rūpīgi jāizvērtē, pirms lauksaimniecības praksi var ieteikt plaša mēroga lietošanai.

2. tabula. Komisija uzskata, ka 2. tabulā ierosinātā klasifikācija vienkāršo sarežģītu realitāti. Arī mēslošanas līdzekļu izmantošanas samazināšanas stratēģijas ir atkarīgas no vietas, jo īpaši to ietekme uz galīgo SEG samazinājumu. Īstenošana ir atkarīga arī no lauksaimniecības sistēmām, kas ES ir ļoti daudzveidīgas.

46. Komisija uzsver, ka KLP kopā ar stratēģiju “No lauka līdz galdam” ir ne tikai mērķis samazināt emisijas, bet arī saglabāt biodaudzveidību un iztikas līdzekļus lauku apvidos, samazināt pesticīdu lietošanu un spiedienu uz ūdens kvalitāti un nodrošināt kvalitatīvu pārtiku. Bioloģiskā lauksaimniecība ir viens no līdzekļiem visu šo mērķu sasniegšanai.

2. ievilkums. Komisija uzskata, ka aprakstītais scenārijs attiecas tikai uz pieņemumu, ka lauksaimniecības produktu patēriņš nemainās.

17. attēls. Skatīt Komisijas atbildi uz 46. punktu.

51. Skatīt Komisijas atbildi uz 45. punktu.

60. Komisija atgādina, ka saskaņā ar lauksaimniecības zemēm paredzētajiem “standarta” atbilstības noteikumiem kūdrājs ir tiesīgs saņemt tiešos maksājumus, ja vien tajā tiek veikta lauksaimnieciska darbība un tiek ievērotas vairākas ar vidi un klimatu saistītas prasības (savstarpējā atbilstība). Labi izstrādātas atkāpes no šādiem noteikumiem ļauj saglabāt tiešos maksājumus pat bez jebkādas lauksaimnieciskas darbības. Piemēram, gadījumā, ja iepriekš apstrādātais kūdrājs tiek atjaunots ar atbalstu par atmatas saistību izpildi atbilstīgi lauku attīstības programmām, šāda zeme joprojām ir tiesīga saņemt tiešos maksājumus, neveicot tajā lauksaimniecisku darbību.

Komisijas kopīgā atbilde uz 63., 64. un 65. punktu

Prasība saglabāt ilggadīgo zālāju platību daļu ir “drošības tīkls”, kurš tiek pārvaldīts valsts vai reģionālā līmenī un kura mērķis ir novērst zālāju masveida pārveidi aramzemē. Šī ir obligāta pamatprasība, kura visā ES attiecas uz visiem ilggadīgajiem zālājiem un kuru vajadzības gadījumā var papildināt ar brīvprātīgiem agrovides un klimata pasākumiem, kas aizliedz dažāda veida iejaukšanos šajās teritorijās. Šis instruments neaizliedz aršanu un atkārtotu sēšanu, ja vien teritorija tiek saglabāta kā ilggadīgie zālāji. Tomēr aršana un atkārtota sēšana ne vienmēr ir izplatīta prakse, un daudzās teritorijās šīs prakses veikšana nenodrošina agronomiskus ieguvumus.

Prasība saglabāt ilggadīgo zālāju platību daļu ir pastiprināta pēc 2015. gada, nosakot pārveides attiecību 5 % apmērā iepriekšējo 10 % vietā. Kad šī attiecība tiek sasniegta, dalībvalstij ir jāsaņem pārmērīgi pārveidotās teritorijas atkārtota pārveide.

Komisijas kopīgā atbilde uz 66., 67. un 68. punktu

Prasība aizsargāt “ekoloģiski jutīgus ilggadīgos zālājus” (*ESPG*) novērš gan to, ka zālāji *Natura 2000* teritorijās tiek pārveidoti citiem izmantojumiem, gan to, ka tie tiek aparti. Lai gan galvenais mērķis ir biodaudzveidības aizsardzība, tās ietekme uz oglekļa sekvestrēšanu ir ievērojama, un šis instruments papildina “drošības tīkla” mehānismu ilggadīgo zālāju platību daļas saglabāšanai valsts/reģionālā līmenī. Noteikums par nenoplicināšanos saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 2. punktu un Putnu direktīvas 4. panta 4. punktu cita starpā jau attiecas uz darbībām, kas izraisa dzīvotņu noplicināšanos, piemēram, aršanu un to zālāju dzīvotņu pārveidi, kuras *Natura 2000* teritorijās tiek aizsargātas ar Putnu direktīvu un Dzīvotņu direktīvu. Tomēr tas nenozīmē, ka realitātē zālāju aršana un pārveide faktiski nenotiek tur, kur tie ir aizsargāti. Tāpēc *ESPG* pastiprina aizsardzību, izmantojot KLP; tas dod iespēju aizsargāt visus zālājus *Natura 2000* teritorijās un ārpus tām, visā ES nodrošinot vienotu un augstu aizsardzības līmeni, kas pārsniedz direktīvu prasības.

69. *Omnibus* regula padarīja agromežsaimniecības pasākumu elastīgāku, un tagad tas var attiekties uz agromežsaimniecības sistēmu ierīkošanu, reģenerāciju vai renovāciju. Tādējādi Komisija sagaida, ka šā pasākuma ieviešana tiks uzlabota.

70. Oglekļa piesaistes uzraudzība ir sarežģīta tādu īpašo iezīmju dēļ kā augsnes oglekļa nenoturība un mērījumu nenoteiktība. Lai risinātu šīs problēmas, Komisija strādā pie oglekļsaistīgas lauksaimniecības iniciatīvas un oglekļa piesaistes sertificēšanas regulējuma. Šo iniciatīvu mērķis ir saskaņot oglekļa piesaistes kvantitatīvo noteikšanu kā pamatu, lai reāli atalgotu par klimatrīcību saistībā ar zemi.

Zemes apsaimniekošanas prakse, kas paredzēta, lai aramzemē (saglabātu un) uzlabotu augsnes veselību (humusa veidošanas apsaimniekošanas pasākumi), var palielināt augsnes oglekļa saturu un veicināt oglekļa sekvestrēšanu. Šādu praksi var atbalstīt agrovides un klimata pasākumā, un daudzas dalībvalstis ir aktivizējušas šādu atbalstu savās lauku attīstības programmās.

72. Vairāki LLVS standarti ir noderīgi klimata pārmaiņu mazināšanai un pielāgošanās nodrošināšanai. Jo īpaši 4. LLVS standartā paredzēts minimālais augsnes segums, 5. LLVS standartā paredzēta minimāla zemes apsaimniekošana erozijas ierobežošanai, 6. LLVS standartā — augsnes organisko vielu satura saglabāšana un 7. LLVS standartā — noteiktu ainavas elementu saglabāšana.

73. Zaļināšanas shēmas ENP komponenta mērķis ir aizsargāt un uzlabot biodaudzveidību lauku saimniecībās. Iespēja uzskatīt starpkultūras par ENP, kuru likumdevēji ieviesa 2013. gada KLP reformas laikā, bija paredzēta, lai nevis palielinātu šo kultūru izmantošanu, bet palīdzētu sasniegt biodaudzveidības mērķi. Pēc tam, kad Komisija savlaicīgi pārskatīja šo shēmu, tiesību aktos tika ieviests pesticīdu lietošanas aizliegums, lai palīdzētu uzlabot biodaudzveidības mērķa sasniegšanu.

74. *Omnibus* regula padarīja agromežsaimniecības pasākumu elastīgāku, un tagad tas var attiekties uz agromežsaimniecības sistēmu ierīkošanu, reģenerāciju vai renovāciju. Tādējādi Komisija sagaida, ka turpmāk šā pasākuma ieviešana tiks uzlabota.

75. *Ricardo* pētījumā minēts 2,2–7,3 t oglekļa absorbēšanas diapazons uz hektāru, ko iespējamo vērtību augstā mainīguma dēļ Komisija uzskata par svarīgu pieņēmumu (potenciālais diapazons 5 t/h = starpība virs 300 %), un uzsvērts, ka ERP norādītā vērtība atspoguļo tikai augšējo diapazonu.

77. Klimatrīcības apsekošana tika ieviesta 2014.–2020. gada periodā, un tā bija ERP īpašā ziņojuma priekšmets.

Atbildēs Komisija atgādina, ka ES ir noteikusi klimata mērķrādītāju visai ekonomikai un neizceļ konkrētas nozares.

Par klimata mērķrādītājiem attiecībā uz emisiju samazināšanu lemj likumdevēji, un 2013.–2020. gada KLP gadījumā par šo mērķrādītāju nav lemts.

Komisijas kopīgā atbilde uz 83., 84. un 85. punktu

Zaļināšanas shēma tika ieviesta 2015. gadā, lai no jauna paredzētu, ka ievērojama tiešo maksājumu daļa tiek atvēlēta KLP vidiskā snieguma uzlabošanai. Tas tika darīts, pieprasot lauksaimniekiem ievērot vides aizsardzības prakses, kas attiecas uz galvenajām lauksaimnieciskās ražošanas sistēmām. Viena no šīm praksēm, proti, ilggadīgo zālāju saglabāšana, ir paredzēta, lai samazinātu lopkopības nozares radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju bilanci, jo īpaši veicinot oglekļa sekvestrēšanu zālajos. Prasība saglabāt zināmu daudzumu elementu un teritoriju, piemēram, dzīvžogus, kokus ekoloģiski nozīmīgā platībā, arī veicina oglekļa sekvestrēšanu. Saistībā ar uzlabotajiem nosacījumiem ilggadīgo zālāju saglabāšana, neražojošu platību un elementu saglabāšana turpinās būt daļa no KLP.

Attiecībā uz prakses līmeni zaļināšanas mērķis ir nevis mainīt praksi visiem lauksaimniekiem, bet tikai tiem, kuri nesasniedz izvirzīto mērķi. Lauksaimniekiem, kuri jau sasnieguši nepieciešamo mērķi, zaļināšana ļauj nepasliktināt viņu vides un klimata stāvokli, piemēram, pēc ražošanas intensifikācijas.

86. Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) 2014.–2020. gadam piedāvā elastīgu instrumentu kopumu (tostarp atbalstu agrovides un klimata pasākumiem, meža vides un klimata saistībām, apmežošanai un agromežsaimniecībai, *Natura 2000* un Ūdens pamatdirektīvas maksājumiem, bioloģiskajai lauksaimniecībai un investīcijām), ko dalībvalstis var īstenot atbilstīgi to īpašajām klimata pārmaiņu mazināšanas vajadzībām. Tas ir vēl vairāk uzsvērts prioritāšu un nozīmīgo platību definīcijā, kas bija detalizētāka nekā 2007.–2013. gada periodam paredzētā.

Papildus 3,2 %, kas galvenokārt paredzēti siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai vai oglekļa sekvestrēšanas veicināšanai, ir svarīgs arī to pasākumu ieguldījums, kas saistīti ar 4. prioritātes vides mērķiem (piemēram, ERP norādīto biodaudzveidību). 4. prioritātei atvēlētais budžets ir 45,2 % no kopējā ELFLA šim periodam.

Tas attiecas uz daudziem minētajiem agrovides un klimata pasākumiem, atbalstu investīcijām un zināšanu nodošanai, kas izklāstīti iepriekš sniegtajās atbildēs. Kaut arī tie saskaņā ar 4. prioritāti ir iekļauti, lai pievērstos ekosistēmām, tie ievērojami veicina emisiju samazināšanu un oglekļa sekvestrēšanu.

87. Izvērtējums par KLP pasākumu ietekmi uz klimata pārmaiņām tiks iesniegts dienestu darba dokumenta veidā un publicēts līdz vasarai. Tas balstās uz izvērtējuma atbalsta pētījumā apkopotajiem pierādījumiem un papildu avotiem. Nākamās KLP ietvaros dalībvalstu ikgadējos ziņojumos tiks sniegts ievērojams daudzums attiecīgu datu, piemēram, detalizēta informācija par klimata pārmaiņu novēršanas intervencēm (piemēram, hektāru skaits atbilstīgi šīm saistībām), apmežoto hektāru skaits, lauksaimniecības zemes īpatsvars atbilstīgi atbalstītajām saistībām klimatadaptācijas uzlabošanai un emisiju samazināšanai, to saimniecību īpatsvars, kas investē ar klimatu saistītos jautājumos, uzstādītā atjaunojamo energoresursu enerģijas jauda. Turklāt, pamatojoties uz dalībvalstu sniegto informāciju, Komisija ziņos par atbalstītajiem hektāriem atbilstīgi lauksaimniecības praksei. Visbeidzot izvērtējumā tiks iekļauts novērtējums par KLP pasākumu ietekmi uz klimatu.

88. Klimata pārmaiņu mazināšanas ietekmes gada novērtējums nav paredzēts (piemēram, katrā lauku attīstības programmu gada īstenošanas ziņojumā).

Tikai uzlabotajā 2019. gada īstenošanas ziņojumā (kas attiecas uz 2018. gadu) tika iekļauti izvērtējuma jautājumi par katru nozīmīgo platību un izvērtējuma jautājumi par Savienības līmeņa mērķiem, tostarp klimata pārmaiņu mazināšanu. Šie vērtēšanas jautājumi tiks sīkāk izklāstīti 2014.–2020. gada LAP *ex post* izvērtējumā.

Turklāt Komisija ar Izvērtēšanas palīdzības dienesta palīdzību sadarbojas ar dalībvalstīm, lai izplatītu paraugpraksi un uzlabotu kvalitāti to novērtējumam par lauku attīstības pasākumu neto ieguldījumu SEG emisiju samazināšanā.

SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

91. Komisija norāda, ka klimatrīcības apsekošana tika ieviesta 2014.–2020. gada periodā un ka tā bija ERP īpašā ziņojuma priekšmets. Komisija atsaucas uz savām atbildēm uz īpašo ziņojumu Nr. 31/2016³.

Minētajā ziņojumā, runājot par KLP klimata ieguldījuma pārvērtēšanu un zaļināšanu, Komisija ne tikai ņēma vērā ERP simulācijas, izmantojot dažādas metodikas un vispārīgus principus, ko saskaņojušas vairākas starptautiskas palīdzības organizācijas, bet arī atkārtoti apliecināja apņemšanos

³ <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=39853>.

ievērot ES pieeju. Komisijas izmantotā metode ir pamatota, pārredzami un koordinēti sagatavota, balstīta uz Rio marķieriem un paziņota Eiropas Parlamentam un Padomei.

1. ieteikums. Rīkoties tā, lai KLP samazinātu lauksaimniecības radītās emisijas

a) Komisija daļēji piekrīt šim ieteikumam.

Pašlaik nav valsts noteiktu konkrētu samazināšanas mērķu lauksaimniecības nozarei (siltumnīcefekta gāzu emisijas, kas nav CO₂ emisijas, no lauksaimniecības dzīvniekiem, mēslojuma) saskaņā ar ES tiesību aktiem; uz šo nozari kopā ar citām nozarēm (ēkas, transports, atkritumi) attiecas valstu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķi saskaņā ar Kopīgo centienu regulu 2021.–2030. gada laikposmam. Atbilstīgi visas ES ekonomikas palielinātajam mērķim samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas par vismaz 55 % pievienotajā ietekmes novērtējumā izskatītas vairākas iespējas, kā palielināt valstu mērķus saskaņā ar Kopīgo centienu regulu.

Dalībvalstīm jau ir saistības attiecībā uz CO₂ neto uzglabāšanu saskaņā ar ZIZIMM regulu. Nesenais Klimata akta nolīgums ietver Komisijas apgalvojumu, ka ir nepieciešams arvien lielāks piesaistītājs (t. i., uzglabāšana ar ZIZIMM), lai līdz 2050. gadam sasniegtu klimatneitralitāti. Komisijas paziņojumā “Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vēriena kāpināšana – Investīcijas klimatneitrālā nākotnē cilvēku labā” (COM/2020/562 final) aplēsts, ka līdz 2030. gadam ir iespējams palielināt ES oglekļa uzglabāšanu līdz līmeņiem, kas pārsniedz 300 miljonus tonnu CO₂ ekv. Komisija iesniedz priekšlikumus pārskatīt ZIZIMM regulu paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” ietvaros atbilstīgi šim ieceru vērienam. Turklāt, kā izklāstīts sākotnējā ietekmes novērtējumā, saistītajā ietekmes novērtējuma darbā pie ZIZIMM regulas pārskatīšanas tiks izskatīta iespēja, ka emisijas, kas nav CO₂ emisijas, no lauksaimniecības, kā arī CO₂ emisijas un uzglabāšana no zemes izmantošanas no 2031. gada tiek apvienotas ZIZIMM regulā – pasākums, kas būtu saistīts ar valsts nozaru mērķu noteikšanu zemes nozarei, ieskaitot visas siltumnīcefekta gāzu emisijas un uzglabāšanu.

b) Komisija piekrīt šim ieteikumam.

c) Komisija piekrīt šim ieteikumam.

2. ieteikums. Veikt pasākumus, lai samazinātu apstrādātas nosusinātas organiskās augsnes radītās emisijas

a) Komisija piekrīt šim ieteikumam.

b) Komisija piekrīt šim ieteikumam.

Savā priekšlikumā par KLP stratēģiskā plāna regulu Komisija paredz aizsargāt kūdrājus un mitrājus turpmāko nosacījumu (2. LLVS) ietvaros. Balstoties uz šā stingrā pamata, dalībvalstis varēs novirzīt ievērojamu turpmākā KLP budžeta daļu nosusinātu organisko augšņu mitruma atjaunošanai / atjaunošanai, izmantojot ekoshēmas un dažādas lauku attīstības intervences. Komisija, novērtējot turpmākos KLP plānus, rūpīgi izvērtēs šo aspektu.

Turklāt, izmantojot oglekļa saistīgas lauksaimniecības iniciatīvu, Komisija veicinās oglekļa saistīgu lauksaimniecību kā darbības modeli, kas bioekonomikas dalībniekiem rada jaunu ienākumu avotu, pamatojoties uz to nodrošinājumiem klimata jomā (sīkāku informāciju sk. Komisijas atbildē uz 3. ieteikuma b) punktu). Pētījumā “*Technical Guidance Handbook — setting up and implementing result-based carbon farming mechanisms in the EU*”⁴, kas veikts laikposmā no

⁴ Pieejams vietnē <https://europa.eu/!WR87pg>.

2018. gada līdz 2020. gadam, tika pārskatītas izstrādes iespējas, kas paredzētas, lai attīstītu oglekļa saistīgas lauksaimniecības maksājumus piecās perspektīvās jomās, tostarp kūdrāju atjaunošanas un mitruma atjaunošanas jomā. Pētījums palīdzēs privātiem dalībniekiem un publiskām iestādēm sākt arvien vairāk oglekļa saistīgas lauksaimniecības iniciatīvu, kas dos ievērojamu ieguldījumu cīņā pret klimata pārmaiņām.

95. Komisija norāda, ka klimatrīcības apsekošana tika ieviesta 2014.–2020. gada periodā un ka tā jau bija ERP īpašā ziņojuma priekšmets. Komisija atsaucas uz savām atbildēm, kas sniegtas īpašajā ziņojumā Nr. 31/2016⁵.

Minētajā ziņojumā, runājot par KLP klimata ieguldījuma pārvērtēšanu un zaļināšanu, Komisija cita starpā:

- nepiekrīta viedoklim, ka tiešo maksājumu zaļināšana lielākoties balstās uz iepriekšējiem LLVS. Prasības par ekoloģiski nozīmīgām platībām un kultūraugu dažādošanu ir jaunas, un pastāvīgo ganību aizsardzība tika ievērojami atbalstīta, piemēram, ar ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju pilnīgu aizsardzību un samazinātu iespēju, ka tiks uzarti ilggadīgie zālāji,
- arī uzskatīja, ka tiešo maksājumu zaļināšanai drīzāk ir būtiska, nevis ierobežota ietekme. Ietekme skaidri atspoguļo trīs lauksaimniecības prakšu saistību ar klimata jomu. Lai gan zaļināšanas prasības patiešām neskar visus lauksaimniekus, pieejamā informācija arī liecina, ka 72 % no kopējās lauksaimniecības platības ir apstrādāti, kas ir vēl būtiskāk attiecībā uz klimatrīcību.

Skatīt arī Komisijas atbildi uz 86., 87. un 88. punktu.

3. ieteikums. Regulāri ziņot par KLP devumu klimata pārmaiņu mazināšanā

a) Komisija nepiekrīt ieteikumam par ikgadēju ietekmes novērtējumu. Gada rezultātu rādītāji, kas paredzēti nākamajiem KLP stratēģiskajiem plāniem, sniegs informāciju par dalībvalstu panākumiem klimatam labvēlīgu intervencu īstenošanā. Nozīmīgam novērtējumam par šo pasākumu ietekmi uz neto siltumnīcefekta gāzu emisijām ir nepieciešami dati par daudziem gadiem, tajā skaitā informācija par dažādiem ārējiem faktoriem, kas ietekmē siltumnīcefekta gāzu emisijas (KLP nav vienīgais faktors, kas rada siltumnīcefekta gāzu emisijas)⁶. Šādi novērtējumi tiks veikti ar izvērtējumiem, t. i., ne katru gadu.

b) Komisija piekrīt šim ieteikumam.

Klimata regulējumā uz lauksaimniecības emisijām attiecas Kopīgo centienu regula kopā ar transportu, ēkām un atkritumiem. Kopīgo centienu regulā noteikti samazināšanas mērķi katrai dalībvalstij, kas ievieš atbilstīgas valsts politikas, lai tos sasniegtu. Ja šie mērķi netiek sasniegti, tiek piemēroti sodi. Paketes “Gatavi mērķrādītājam 55 %” ietvaros Komisija iesniegs jaunus tiesību aktu priekšlikumus, kas turpmāk pastiprinās siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu visās nozarēs, tajā skaitā lauksaimniecībā, lai 2030. gadā panāktu kopēju samazinājumu par vismaz 55 % salīdzinājumā ar 1990. gadu.

⁵ <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=39853>.

⁶ Turpmākai atsaucei sk. 4. nodaļu (metode) publicētā izvērtējuma dienestu darba dokumentā par kopējās lauksaimniecības politikas ietekmi uz klimata pārmaiņām un siltumnīcefekta gāzu emisijām; pieejams vietnē <https://europa.eu/!bn68Kvm>.

Priekšlikumā par turpmāko KLP, stratēģijā “No lauka līdz galdam” un zaļajā kursā ir paredzēti pozitīvi stimuli, lai atbalstītu lauksaimniekus par ilgtermiņa oglekļa piesaisti. Jo īpaši, izmantojot oglekļa saistīgas lauksaimniecības iniciatīvu, Komisija veicinās oglekļa saistīgu lauksaimniecību kā darījumsdarbības modeli, kas bioekonomikas dalībniekiem rada jaunu ienākumu avotu, pamatojoties uz to nodrošinātajiem ieguvumiem klimata jomā. Komisija izstrādā arī tiesisko regulējumu oglekļa piesaistes sertificēšanai, pamatojoties uz stabilu un pārredzamu oglekļa uzskaiti. Komisija veiks pētījumu, lai novērtētu principu “piesārņotājs maksā” saistībā ar lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisijām.